

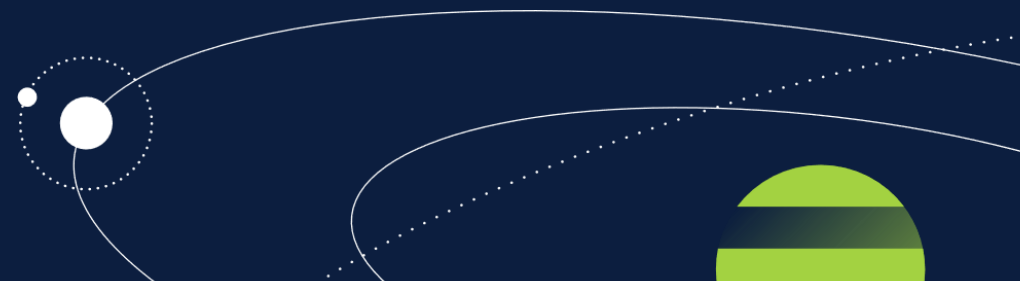
Viešųjų pirkimų savaitinis naujienlaiškis

2024 m. sausio 8 - 21 d.

2 - 3 metų savaitės

Turinys

1. Savaitės komentaras
2. Teisės aktų pakeitimai
3. Institucijų aktualijos
4. Teismų praktika

Savaitės komentaras

Mielieji,

Metai pradėti Aplinkos ministro patvirtintais kiek pakeistais reikalavimais „žaliesiems“ viešiesiems pirkimams. Jie įsigalios jau nuo vasario 1 d. Šiais pakeitimais bandoma spręsti praktikoje kylančias problemas dėl atitikties sertifikatų teikimo statybos rangos darbų pirkimuose, kartu padedant ir kitomis priemonėmis perkančiosioms organizacijoms „žaliuosius“ reikalavimus taikyti ne vien formaliai, bet realiai.

Naujienlaiškyje taip pat pristatome keturias dėmesio vertas Lietuvos apeliacinio teismo nutartis. Dvi iš šių nutarčių susijusios su viešojo pirkimo sutarties vykdymo klausimais, kas dar kartą parodo egzistuojantį teismų dėmesį įvairiems su sutarties vykdymu susijusiems klausimams. Kitos nutartys aktualios pasirengimo viešųjų pirkimų procedūroms etape –atliekant rinkos tyrimą bei rengiant pirkimo sąlygas.

Malonaus skaitymo!

Dr. Karolis Kačerauskas

„Ellex Valiunas“ partneris, Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktikos vadovas

[Kontaktai](#)

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

- 1. Keičiasi „žalieji“ reikalavimai viešuosiuose pirkimuose:** 2024-01-16 buvo priimtas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro **įsakymas** Nr. D1-17, kuriuo pakeičiamas ankstesnis ministro įsakymas dėl aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdant žaliuosius pirkimus. Pagrindiniai pokyčiai, nustatomi šiuo įsakymu:
 - (i) statybos rangos darbų viešojo pirkimo procedūrų metu draudžiama reikalauti pateikti atitiktį „žaliesiems“ reikalavimams įrodančius dokumentus;
 - (ii) praplėsta išimtis – nustatyta, kad „žaliųjų“ kriterijų galima netaikyti ne tik perkant specifines paslaugas, bet ir perkant specifines prekes (programinę įrangą, licencijas, el. leidinius ir knygas);
 - (iii) atsiranda naujovės kuro ir degalų viešuosiuose pirkimuose;
 - (iv) įgyvendinami kiti pakeitimai (pavyzdžiui, privalomieji „žalieji“ reikalavimai taikomi ne tik prekėms (maisto produktams), bet ir maitinimo paslaugoms).

Šis įsakymas įsigalios 2024-02-01.

INSTITUCIJŲ AKTUALIJOS

1. **VPT:** kartu su Valstybės duomenų agentūra **parengė** rekomendacijas pirkimų vykdytojams, įsigyjantiems apklausių paslaugas. Rekomendacijose pirkimų vykdytojams pateikiama informacija, kaip parengti techninę specifikaciją, kokius parametrus turėtų apibrėžti pirkimų vykdytojas, kokios informacijos turėtų reikalauti iš tiekėjų ir pan. Su rekomendacijomis susipažinti galite **čia**.
2. **VPT:** **skelbia**, kad 2023 m. atliko 101 medicinos srities pirkimų dokumentų prevencinę peržiūrą bei taip pat **skelbia**, kad 2023 m. atliko tarptautinių ir supaprastintų kelių (gatvių) darbų pirkimų prevencinę peržiūrą.
3. **VPT:** **praneša**, kad 2024 m. planuojamą atlikti prevencinę pirkimų peržiūrą: (i) tiltų, viadukų statybos darbų, greitkelių, kelių tiesimo, kelio darbų pirkimuose; (ii) Infrastruktūros valdymo agentūros ir Gynybos resursų agentūros prie Krašto apsaugos ministerijos vykdomi statybos darbų pirkimuose; (iii) medicinos priemonių pirkimuose ir (iv) pirkimuose, kuriuose buvo skelbti savanoriški *ex ante* skaidrumo skelbimai.
4. **VPT:** **praneša** apie pirkimų vykdytojų žemėlapyje – švieslentėje skelbiamą bendrą 2023 m. pirkimų vykdytojų vertinimą.
5. **VPT:** **informuoja** apie žaliųjų pirkimų reglamentavimo pokyčius.
6. **VPT:** **skelbia**, kad atnaujino mokomąją medžiagą „Skelbimo apie sutarties sudarymą elektroninės formos pildymas“. Ją galite rasti **čia**.

TEISMŲ PRAKTIKA

1. Lietuvos apeliacinis teismas: perkančioji organizacija turi pareigą nutraukti viešojo pirkimo sutartį tuo atveju, kai tiekėjas padaro pažeidimą, aiškiai sutartyje apibrėžtą kaip esminį (UAB „Armeringa“ v. AB „Šiaulių energija“), 2024-01-11

Byloje kilo ginčas tarp perkančiosios organizacijos (užsakovo) ir tiekėjo (rangovo) dėl vienašališko sutarties nutraukimo pripažinimo neteisėtu. Rangovas ginčijo sutarties nutraukimą kaip neteisėtą ir nurodė, kad sutartis nutrūko dėl užsakovo kaltės, taip pat prašė iš užsakovo priteisti nuostolius bei atlyginimą už atliktus darbus. Tuo tarpu užsakovas pateikė priešieškinį, reikalaujantis iš rangovo priteisti nuostolius, patirtus dėl rangovo padaryto esminio sutarties pažeidimo.

Pirma, teismas priminė kasacinio teismo išplėtotą praktiką, pagal kurią tuo atveju, jei viešojo pirkimo būdu sudarytoje sutartyje aiškiai apibrėžtas esminis sutarties pažeidimas, sudarantis pagrindą PO vienašališkai nutraukti sutartį, ir perkančioji organizacija nustato tokio esminio sutarties pažeidimo sąlygas, prioritetas *favor contractus* (prioritetas sutarties vykdymui) principui negali būti teikiamas ir PO kyla pareiga nutraukti sutartį.

Atsižvelgdamas į byloje nustatytas faktines aplinkybes, teismas vertino, kad šiuo atveju PO pagrįstai vienašališkai nutraukė sutartį dėl esminio pažeidimo, t. y. teismas nustatė, kad rangovė savo veiksmais (neveikimu) neįvykdė visų statybos rangos darbų per sutartyje nustatytą terminą, kurio praleidimas įvardintas esminiu sutarties pažeidimu.

Antra, pasisakydamas dėl PO naudai priteistinių nuostolių, teismas nurodė, kad PO (kuriai pavedimo sutartimi daugiabučio namo, butų ir kitų patalpų savininkai pavedė vykdyti daugiabučio atnaujinimo projekto parengimą, organizavimą, administravimą ir kt.) gali byloje reikalauti nuostolių atlyginimo iš rangovo, kadangi būtent ji yra pagrindinis subjektas, nuo kurio priklauso visas daugiabučio gyvenamojo namo atnaujinimo (modernizavimo procesas), ji savo vardu (gyventojų naudai) sudarė atitinkamas sutartis, todėl būtent ji patyrė nuostolius (žalą) dėl rangovės neteisėtų veiksmų.

TEISMŲ PRAKTIKA

Trečia, pasisakydamas dėl PO naudai priteistinių nuostolių teismas taip pat vertino, kad PO naudai negali būti priteisiamos jos reikalautos administravimo išlaidos, kadangi, už projekto įgyvendinimo administravimą PO mokamos administravimo išlaidos buvo padidintos. Atitinkamai, tai reiškia, jog tokiu atveju PO nepagrįstai praturtėtų rangovės sąskaita ir gautų dvigubą administravimo išlaidų kompensavimą.

Ketvirta, teismas konstatavo, kad egzistuoja pagrindas PO atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl pakeičiančios sutarties sudarymo. Nutraukusi sutartį su rangove PO įvykdė naują viešąjį pirkimą ir sudarė sutartį su kitu rangovu dėl likusių (neatliktų) darbų įvykdymo. Kaip savo nuostolius PO nurodė kainų skirtumą tarp naujo rangovo pasiūlytos geriausios kainos ir buvusio rangovo pasiūlytos kainos už tuo pačius (neatliktus) darbus.

Teismas pripažino, kad tokie PO patirti nuostoliai turi būti atlyginti, visgi sprendė, kad egzistuoja pagrindas sumažinti prašomų priteisti nuostolių dydį. Teismas nurodė, kad PO veiksmai po sutarties nutraukimo naujai paskelbtame pirkime neteisingai įvertinus rinkos situaciją, statybos darbų kainų pabrangimą ir siekiamų įsigyti darbų maksimalią kainą, lėmė, kad naujas pirkimas neįvyko, neatsiradus rangovų, galinčių atlikti darbus už pirkime nustatytą maksimalią kainą. Atitinkamai, pakeičianti pirkimo sutartis PO buvo sudaryta tik po beveik 5 mėnesių nuo sutarties su rangovu nutraukimo, prieš tai atlikus investicijų plano korekcijas ir padidinus maksimalią pirkimo kainą. Teismas nustatė, kad statybos darbų pabrangimas šiuo 5 mėnesių laikotarpiu sudarė 13 proc. Atsižvelgiant į tai, teismas PO naudai priteistinus nuostolius sumažino 13 proc.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

2. Lietuvos apeliacinis teismas: rangovas turi teisę reikalauti sumokėti už atliktus papildomus darbus tik kai yra suderinta abiejų šalių valia dėl to, kad atlikti darbai yra papildomi bei tokių darbų kaina (*UAB „Stamita“ v. VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos*), 2024-01-11

Byloje buvo sprendžiama dėl atlyginimo už papildomus darbus priteisimo. Rangos sutarčiai buvo taikoma fiksuotos kainos kainodara. Tiekėjas prašė priteisti skolą už papildomai atliktus darbus, tuo tarpu perkančioji organizacija su tokiu reikalavimu nesutiko, kadangi laikė, jog tiekėjo nurodyti darbai yra tiesiogiai susiję su statybos rangos sutarties objektu, dėl ko negali būti laikomi papildomais.

Pirma, teismas, vadovaudamasis CK 6.653 str. 4 d., nurodė, kad iškilus poreikiui atlikti papildomus darbus rangovui keliamas reikalavimas laiku pranešti apie tokį poreikį. Tai reiškia ne tik rangovo pareigą sudaryti užsakovui sąlygas per protingą terminą apsispręsti dėl sprendimo (t. y. ar sutikti su kainos padidėjimu), bet ir tai, kad turi būti pranešama prieš papildomų darbų atlikimą, o ne juos pradėjus atlikti ar jau atlikus. Atitinkamai, tik gavęs užsakovo sutikimą dėl papildomų darbų atlikimo ir kainos, rangovas turi teisę į savo patirtų sąnaudų atlyginimą. Tuo tarpu jei rangovas tinkamai neinformuoja užsakovo arba negauna sutikimo atlikti papildomus darbus, tokių darbų išlaidos priskiriamos rangovo rizikai. Taigi, rangovas negali nuspręsti dėl papildomų darbų vienašališkai, be užsakovo sutikimo.

Antra, nutartyje teismas taip pat pasisakė dėl rizikos vykdant viešojo pirkimo sutartį tarp šalių paskirstymo. Pasak teismo, kai pirkimo sąlygų turinys yra tokio pobūdžio ir detalumo, kad tiekėjai gali (turi galimybę) pateikti tikslią ar objektyviai patikrintą darbų kainą, tai papildomų darbų, nenustatytų pirkimo sąlygose, atlikimo rizika neturėtų būti jiems priskirta; ir priešingai – jei dėl sutarties vykdymo specifikos tiekėjui tenka papildoma rizika, kurios suvaldymas priklauso nuo jo veiksmų, papildomų išlaidų neturi tekti perkančiajai organizacijai.

TEISMŲ PRAKTIKA

Trečia, nagrinėjant bylą buvo įvertintos ir pirkimo procedūrų aplinkybės, t. y. tai, kad prieš dalyvaujant viešajame pirkime ir sudarant sutartį, rangovas turėjo galimybę apžiūrėti objektą ir patikslinti preliminarų perkančiosios organizacijos nurodytą darbų kiekį, taip pat jog sudaryta fiksuotos kainos sutartis. Be to, teismas nurodė, kad tiekėjai, teikdami pasiūlymus, turi vadovautis ne vien tik orientaciniais sąnaudų žiniaraščiais, bet ir techniniu projektu, techninės užduoties sprendiniais. Teismas taip pat atsižvelgė į tai, jog rangovas yra statybos rangos profesionalas ir dėl to galėjo įvertinti riziką dėl vykdytinų darbų už fiksuotą kainą.

Galiausiai šių ir kitų aplinkybių kontekste teismas padarė išvadą, jog rangovo nurodomi darbai iš esmės statybos rangos sutarties prieduose buvo nurodyti, o aplinkybė, kad darbų apimtis buvo didesnė (didesnis statybinių šiukšlių kiekis, grindų ir jų pagrindo, senos vėdinimo sistemos išardymas), pripažįstama orientacinės darbų apimties padidėjimu, o ne papildomais darbais, nes tokie darbai buvo numatyti statybos rangos prieduose, taigi ir viešojo pirkimo sąlygose.

Ketvirta, byloje tiekėjas taip pat įrodinėjo, kad perkančioji organizacija tariamai papildomų darbų atlikimui pritarė konkludentiniais veiksmais. Teismas šiuo atveju nurodė, kad konkludentiniais veiksmais negalima pritari sutarties sąlygos, nustatančios kainą, pakeitimui ir todėl prievolė mokėti didesnę sutarties kainą neatsiranda. Viešojo pirkimo sutartis gali būti pakeista tik griežtai laikantis įstatymo reikalavimų, o rašytinės formos sutarties pakeitimas turi būti įformintas raštu ir tai yra imperatyvus reguliavimas.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

3. Lietuvos apeliacinis teismas: perkančiosios organizacijos privalo visais atvejais pagrįsti savo sprendimą neskaidyti pirkimo objekto į dalis (UAB „ATTREL“ v. UAB „Vilniaus planas“), 2024-01-11

Byloje buvo sprendžiama dėl pirkimo sąlygų teisėtumo – dėl PO sprendimo neskaidyti pirkimo objekto į dalis bei taip pat dėl techninės specifikacijos reikalavimų, kurie, tiekėjo įsitikinimu, lėmė netinkamai apibrėžtą pirkimo objektą.

Pirma, teismas pasisakė dėl tiekėjo teisinio suinteresuotumo, kadangi, pasak PO, tiekėjas gali teikti ne visas paslaugas, patenkančias į ginčo pirkimo objektą. Visgi teismas nutartyje nurodė, kad šiuo atveju tiekėjas turi teisinį suinteresuotumą. Pasak teismo, teisinis suinteresuotumas nebūtinai visais atvejais turi būti siejamas su tokio asmens formaliu dalyvavimu pirkime. Tiekėjui pripažįstamas teisinis suinteresuotumas ginčyti pirkimo sąlygas ir tais atvejais tiek, kiek tiekėjas gina būtent savo subjektyvias tiekėjo (dalyvio) teises ir pažeistą savo teisę varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Byloje ieškovė pagrindė, kad ji potencialiai galėtų pasiūlyti dalį pirkimo objekto paslaugų, tačiau byloje ginčijamos pirkimo sąlygos apsunkina jos galimybes dalyvauti pirkime.

Antra, dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis teismas nurodė, kad nors nuo 2023-01-01 įsigaliojusiais VPĮ 28 str. nuostatų pakeitimais įstatymų leidėjas siekė atsisakyti tiesioginio reikalavimo skaidyti pirkimo objektą į dalis, vis dėlto, tiek sistemiškai įvertinus naujos redakcijos VPĮ 28 str. 1 ir 2 d. numatytas nuostatas, tiek Direktyvos reikalavimus, tiek viešųjų pirkimų principus bei juos aiškinančią kasacinio teismo praktiką, negalima teigti, jog nauju teisiniu reglamentavimu perkančiosioms organizacijoms suteikta neribota diskrecijos teisė nuspręsti skaidyti pirkimo objektą, ar jo neskaidyti.

Atsižvelgiant į tai, perkančiosios organizacijos, spręsdamos dėl pirkimo objekto skaidymo, privalo visais atvejais įvertinti siekį didinti tiekėjų konkurenciją bei smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų galimybes įvykdyti pirkimo sutartį, o nusprendusios pirkimo objekto neskaidyti – tokį sprendimą pagrįsti aiškiomis ir įtikinamomis priežastimis

TEISMŲ PRAKTIKA

Trečia, dėl byloje ginčytų techninės specifikacijos reikalavimų, teismas nurodė, kad nors techninėje specifikacijoje nėra visiškai tiksliai ir detalai apibūdintos bei išvardytos visos konkrečios duomenų perkėlimui (migravimui) atlikti reikalingos paslaugos, tačiau šiuo atveju PO siekia įsigyti paruošiamuosius, analizės darbus tam, kad jai būtų pasiūlytas optimaliausias IT sprendimas.

Pasak teismo, perkamų duomenų perkėlimo (migravimo) paslaugų esmė ir PO siekiamas rezultatas Techninėje specifikacijoje apibūdintas pakankamai išsamiai tam, kad IT srityje veikiantys profesionalūs ir patyrę ūkio subjektai turėtų realias galimybes įvertinti, kokias duomenų perkėlimo (migravimo) paslaugas sutarties vykdymo metu PO turės suteikti, ir prisiimti riziką dėl paslaugoms suteikti reikalingų išlaidų dydžio, juo labiau, kad rinkos konsultacijos metu PO negavo iš rinkos dalyvių duomenų, jog tokios paslaugos kiekio ar apimtys aspektu yra nepakankamai apibrėžtos.

Ketvirta, pasisakant dėl kito techninės specifikacijos reikalavimo, teismas laikė jį nepakankamai tiksliai apibrėžtu. Pasak teismo, tuo atveju, kai taikoma fiksuotos kainos kainodara, turėtų būti nurodytas pakankamai tikslus paslaugų kiekis ir (ar) apimtys, kad tiekėjai turėtų realias galimybes numatyti ir įvertinti sutarties vykdymo išlaidas bei prisiimti riziką dėl šių išlaidų dydžio.

Teismo vertinimu, nors šiuo atveju ginčo techninėje specifikacijoje yra nurodytos konsultacijų temos, kurios yra susijusios su kitomis tiekėjo teikiamomis paslaugomis, laikas, kada jos turėtų būti teikiamos, tačiau yra visiškai neaiškus net ir preliminarus konsultavimo paslaugų kiekis. Esant tokiai situacijai, tiekėjams teikiant pasiūlymą visiškai nėra įmanoma įvertinti paslaugoms teikti reikalingų išlaidų specialistams, teknikai ir pan. bei jų įskaičiuoti į galutinę fiksuotą pasiūlymo kainą. Šį techninės specifikacijos reikalavimą teismas pripažino neteisėtu.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

4. Lietuvos apeliacinis teismas: perkančiosioms organizacijoms nenustatyta pareiga išviešinti informaciją apie rinkos tyrimo eigą ir rezultatus (UAB „Laidojimo paslaugų centras“ v. VŠĮ Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė), 2024-01-11

Tiekėjas ginčijo viešojo pirkimo procedūros rezultatus, teigdamas, kad jiems įtakos galėjo turėti iki pirkimo procedūrų pradžios PO komunikacija su tiekėjais dėl jų siūlomų paslaugų bei jų kainos. Pasak tiekėjo, PO veikė nesąžiningai, nes nepaviešino informacijos apie tokius savo veiksmus bei šių veiksmų rezultatus.

Kadangi tarp bylos šalių kilo ginčas dėl to, kaip kvalifikuoti PO komunikaciją su potencialiais tiekėjais iki pirkimo procedūrų pradžios, teismas pasisakė dėl rinkos konsultacijos ir rinkos tyrimo skirtumų. Pasak teismo, šios procedūros neturėtų būti tapatinamos. Rinkos tyrimas yra pirminis pasirengimas, kurį perkančiosios organizacijos turėtų atlikti prieš pradėdamos vykdyti bet kokias rinkos konsultacijas ar bet kokią kitą pirkimą. Nors šios procedūros tam tikrais aspektais yra panašios, tačiau rinkos tyrimas iš esmės yra paprastesnė procedūra, ir atlikus rinkos tyrimą, gali paaiškėti, kad rinkos konsultacija gali būti nereikalinga.

Atsižvelgiant į rinkos konsultacijos pobūdį, VPĮ ar kituose teisės aktuose nėra apibrėžta, kaip konkrečiai rinkos tyrimas turi būti atliekamas, kokią tiksliai informaciją PO jį atlikdama turi išsiaiškinti, į kokius ir kiek kompetentingų subjektų privalo kreiptis, taip pat nenustatyta ir pareiga išviešinti informaciją apie rinkos tyrimo eigą ir rezultatus.

Šiuo atveju nustatyta, kad PO atliko rinkos tyrimą ir neturėjo pareigos paviešinti informacijos apie tokį tyrimą ar jo rezultatus. Atitinkamai, tiekėjo reikalavimai atmesti kaip nepagrįsti.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį skaitykite [čia](#).

Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktika

Patikimos rekomendacijos visais viešųjų
pirkimų proceso klausimais.

[Susipažinkite su komanda](#)

Plačiau apie „Ellex Valiunas“ – ellex.legal/lt

